

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 22.05.2018 r.

Adam Bodnar

III.7064.103.2018.LN

**Pani
Elżbieta Rafalska
Minister Rodziny, Pracy
i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa**

Wielce Szanowna pani Minister

Po zapoznaniu się ze stanowiskiem Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, zaprezentowanym w piśmie do Wojewody Pomorskiego z dnia 9 kwietnia br. w sprawie skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 r. sygn. akt K 38/13, pragnę poinformować, co następuje.

W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 17 ust. 1b ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1952 ze zm.) w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie ze względu na moment powstania niepełnosprawności, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu, świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała nie później niż do ukończenia osiemnastego roku życia, ewentualnie w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia dwudziestego piątego roku życia.

W świetle powołanego wyżej stanowiska Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, przy przyznawaniu prawa do świadczeń pielęgnacyjnych opiekunom dorosłych osób niepełnosprawnych organy właściwe mają bezwzględny obowiązek przestrzegania art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego wprawdzie stwierdza częściową niekonstytucyjność wprowadzenia do ustawy kryterium wieku powstania niepełnosprawności, jako przesłanki uzasadniającej uzyskanie świadczenia pielęgnacyjnego, to jednak powyższe stwierdzenie nie oznacza wykluczenia tego kryterium ze stosowania. W konkluzji resort zwraca się z wnioskiem do Wojewody Pomorskiego o przeprowadzenie kontroli postępowań administracyjnych prowadzonych w zakresie prawidłowości ustalania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego opiekunom osób

niepełnosprawnych oraz prawidłowości wykorzystania dotacji na realizację powyższego zadania zleconego.

Należy zauważyć, że akceptacja takiego stanowiska jest równoznaczna ze stwierdzeniem, że w powyższej sprawie nie zapadło żadne orzeczenie sądu konstytucyjnego. Tymczasem przepis art. 17 ust. 1b ustawy po wyroku Trybunału Konstytucyjnego nie może być stosowany z pominięciem jego skutków. Trybunał bowiem uznał, że w stosunku do opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych, których niepełnosprawność powstała nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25 roku życia, przepis art. 17 ust. 1b ustawy jest zgodny z Konstytucją i nie ma przeszkód prawnych do jego stosowania. Natomiast w stosunku do opiekunów osób wymagających opieki, których niepełnosprawność powstała później, kryterium momentu powstania niepełnosprawności, jako uniemożliwiające uzyskanie świadczenia pielęgnacyjnego, utraciło przymiot konstytucyjności. Wobec tego w odniesieniu do tych osób oceny spełnienia przesłanek niezbędnych dla przyznania świadczenia pielęgnacyjnego należy dokonywać z pominięciem tego kryterium.

Chciałbym podkreślić, że w obecnej sytuacji prawnej nie jest dopuszczalne oparcie decyzji odmawiającej przyznania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego na podstawie tej części art. 17 ust. 1b ustawy, której niekonstytucyjność stwierdził Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 21 października 2014 r. Choć w uzasadnieniu wyroku stwierdzono, że skutkiem wejścia w życie wyroku nie jest ani uchylenie art. 17 ust. 1b ustawy, ani uchylenie decyzji przyznających świadczenia, ani wykreowanie "prawa" do żądania świadczenia dla opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych, jeżeli niepełnosprawność podopiecznych nie powstała w okresie dzieciństwa", to jednocześnie Trybunał nie skorzystał z możliwości odroczenia utraty mocy obowiązującej derogowanej części przepisu art. 17 ust. 1b ustawy (art. 190 ust. 3 Konstytucji RP). Oznacza to, że bezpośrednim skutkiem orzeczenia jest utrata przez art. 17 ust. 1b ustawy we wskazanym zakresie domniemania konstytucyjności z dniem publikacji w Dzienniku Ustaw. Stwierdzenie niekonstytucyjności określonego przepisu ustawy ze swej istoty tworzy nowy stan prawny od chwili wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Wyrok o sygnaturze K 38/13 został ogłoszony w Dzienniku Ustaw z dnia 23 października 2014 r. pod poz. 1443 i z tym dniem orzeczenie TK weszło w życie. Powyższe stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie wojewódzkich sądów administracyjnych oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego (por. np. wyroki NSA z dnia 14 czerwca 2017 r., I OSK 2920/16, z dnia 2 czerwca 2017 r., I OSK 108/12, z dnia 26 maja 2017 r., I OSK 128/16, z dnia 21 lutego 2018 r. oraz WSA w Krakowie z dnia 26 lipca 2017 r., III SA/Kr 647/17, WSA w Gliwicach z dnia 27 czerwca 2017 r., IV SA/Gl 29/17, WSA w Rzeszowie z dnia 6 czerwca 2017 r., II SA/Rz 248/17), w których wskazywano na konieczność oceny spełnienia przesłanek niezbędnych dla przyznania

świadczenia pielęgnacyjnego, w odniesieniu do opiekunów osób wymagających opieki, których niepełnosprawność powstała później niż przed ukończeniem 18 roku życia (lub 25 roku życia w trakcie nauki w szkole lub szkole wyższej), z pominięciem tego kryterium z art. 17 ust. 1b ustawy.

Przypomnieć wypada, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne. *Przyznanie orzeczeniom Trybunału Konstytucyjnego mocy powszechnie obowiązującej powoduje, że nikt – a w szczególności żaden organ władzy publicznej – nie może w kwestii rozstrzygniętej przez Trybunał Konstytucyjnego zająć stanowiska odmiennego niż wyrażone w orzeczeniu (zob. uchw. NSA (7) z 7.12.2009 r., I OPS 9/09, ONSAiWSA 2010, Nr 2, poz. 16; wyr. NSA z: 23.9.2014 r., II FSK 2328/12, Legalis; 16.2.2010 r., I FSK 2075/08, Legalis; wyr. SN z 25.4.2007 r., IV CSK 34/07, Legalis; uchw. SN z 23.1.2001 r., III ZP 30/00, OSNAPiUS 2001, Nr 23, poz. 685). Co więcej, jak zauważa się w orzecznictwie, art. 190 ust. 1 Konstytucji RP wyraża normę prawną nadającą się do bezpośredniego stosowania, z której wynika, że sądy są zobowiązane do uwzględniania zmiany stanu prawnego wywołanej negatoryjnym wyrokiem TK, a w rezultacie – do uwzględnienia z urzędu orzeczeń TK w toku rozpoznawanej sprawy [zob. uchw. NSA (7) z 7.12.2009 r., I OPS 9/09, ONSAiWSA 2010, Nr 2, poz. 16; wyr. NSA z: 22.2.2008 r., II OSK 1004/06, Legalis; 17.6.2009 r., II OSK 1750/07, Legalis; 29.1.2015 r., II FSK 3046/12, Legalis](por. komentarz do art. 190 Konstytucji RP, red. Safjan, Bosek 2016, Legalis, teza 62).*

W świetle powyższego przyjęcie, że stwierdzenie niekonstytucyjności przepisu nie przekłada się na ukształtowanie nowego stanu prawnego jest sprzeczne z zasadami państwa prawa, które organy mają obowiązek wcielać w życie. W moim przekonaniu takiego stanu rzeczy nie można zaakceptować.

W związku z powyższym zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o zrewidowanie stanowiska zajętego w piśmie do Wojewody Pomorskiego z dnia 9 kwietnia br. w sprawie skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 r. sygn. akt K 38/13.

Z wyrazami szacunku

(podpis na oryginale)